

Agricultural University of Tirana

UNIVERSITETI BUIQËSOR I TIRANËS
FAKULTETI I BUIQËSISË DHE MJEDISIT

Departamenti i Prodhimit Shtazor

MIRATOHET

DEKANI

Prof. Dr. Fatbardh SALLAKU

Program orientues për provimin e formimit për studentët e drejtimit
"Zootekni dhe Biznes blegtoral",
Bachelor

Hartuar nga

Stafi akademik i Departamentit

Përgjegjëse e Departamentit

Prof. Dr. Anila HODA

Qershor 2016

PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Të ushqyerit e kafshëve	1
Gjenetika dhe Bioteknologjia.....	2
Përmirësimi gjenetik.....	2
Mbarështimi i shpendëve	2
Mbarështimi i bletëve	3
Mbarështimi i gjedhit	2
Mbarështimi i dhenve	5
Mbarështimi i derrave	5
Politikat e zhvillimit bujqësor	5

TË USHQYERIT E KAFSHËVE

1. Përbërja krahasuese e bimëve dhe trupit shtazor. Metoda bazë të vlerësimit të përbërjes kimike të bimëve dhe produkteve shtaziore.
2. Proçeset fiziologjike të tretjes në specie të ndryshme. Tipi i të ushqyerit dhe përshtatja e sistemit tretës. Vlerësimi i proçeseve të tretjes në ripërtypsit, tretja në kavitetin e gojës, sekretimi i pështymës, përtypsja dhe ripërtypsja. Tretja në stomak dhe parastomaqe. Veçoritë bazë të tretjes në stomak dhe zorrë në kafshët monogastrike. Faktorët që ndikojnë në proçesin e tretjes në specie të ndryshme.
3. Metabolizmi dhe shfrytëzimi i proteinave, karbohidrateve dhe yndyrnave në organizmin shtazor.
4. Shfrytëzimi i lëndëve minerale dhe vitaminave. Përmbajtja e tyre në ushqime dhe shenjat e pamjaftësisë së tyre.
5. Shfrytëzimi i energjisë ushqimore në organizëm. Bilanci i energjisë. Sistemet e vlerësimit të ushqimeve dhe nevojave të kafshëve.
6. Produktet bimore si burimi kryesor i ushqimeve për kafshët. Koncepti mbi cilësinë e ushqimit dhe faktorët mjedisorë që e kushtëzojnë atë. Vlerësimi energjetik i ushqimeve për lloje të ndryshme të kafshëve. Vlerësimi ekonomik i tyre si bazë për një shfrytëzim të lëndëve ushqyese dhe rritjen e efektivitetit ekonomik të fermave
7. Grupet kryesore të ushqimeve bimore dhe shtazore dhe cilësitë kimiko-nutritive të tyre. Bazat kimiko - mikrobiologjike të konservimit të ushqimeve të gjelbra dhe të përpunimit të ushqimeve të ashpra. Bazat kimiko - mikrobiologjike të përgatitjes së barit të thatë. Vlerësimi zooteknik dhe ekonomik i teknologjisë së përgatitjes së përzierjeve të ushqimeve dhe llojet kryesore të tyre që gjenden në tregun e sotëm.
8. Aspektet bazë të fiziologjisë së marrjes dhe ngrënies së ushqimit.
9. Aspektet kryesore nutritive të mbajtjes së trupit. Koncepti i metabolizmit bazal.
10. Veçoritë kryesore të fiziologjisë së të ushqyerit të ripërtypsëve në laktacion dhe prodhim mishi. Veçoritë kryesore të fiziologjisë së ushqyerit të monogastrikëve dhe rëndësia që ato paraqesin në praktikën e të ushqyerit. Hartimi i racioneve ushqimore.

GJENETIKA DHE BIOTEKNOLOGJIA

1. ADN-ja si material gjenetik. Llojet e acideve nukleike. Ndërtimi i tyre. Ngjashmëritë dhe dallimet midis ADN-së dhe ARN-së. Llojet e ARN-ve.
2. Transkriptimi dhe translatimi. Dallimet midis prokariotëve dhe eukariotëve. Maturimi i mARN-së eukariote, splicing.
3. Ligji Hardy - Weinberg mbi ekuilibrin e popullatave. LLogaritja e frekuencave alelike dhe gjenotipike. Faktorët që prishin ekuilibrin e një popullate: Migrimi, mutacioni, inbreeding. Testimi mbi gjendjen ose jo në ekuilibër të një popullate.
4. Parimet e ekstraktimit të ADN-së. PCR. Krahasimi midis PCR-së dhe replikimit natyror të ADN-së. Enzimët e restriksionit, polimerazat, ligazat. Parimet e klonimit të gjeneve. Vektorët, plasmidet dhe bakteriofagët.

PËRMIRËSIMI GJENETIK

1. Evolucionin e specieve të kafshëve të domestikuara.
2. Konceptet e racës, kriteret për ekzistencën e racave, struktura e racës, standarti i racës.
3. Tiparet objektive të përmirësimit gjenetik, dallimi midis tipareve sasiore dhe cilësore. Nryshueshmëria e tipareve sasiore. Parametrat bazë të vlerësimit të ndryshueshmërisë së tipareve sasiore.
4. Diferenciali i seleksionimit, koeficienti i heritabilitetit, intervalit të breznisë dhe efekti i tyre në diferencialin e pritshëm tek pasardhësit.
5. Struktura e përmirësimit racor sot në botë, strategjitë e përmirësimit gjenetik.
6. Metodatat e mbarështimit. Mbarështimi racëpastër dhe kryqëzimi. Ndikimi i tyre në diversitetin gjenetik të popullatave të kafshëve të fermës.
7. Sistemet e çiftëzimit, çiftëzimi në bashkëgjakësi dhe jashtë tij, qëllimi praktik i përdorimit të tyre. Fenomeni i regresionit në transmetimin e tipareve sasiore, baza gjenetike e tij.
8. Metodatat dhe sistemet e seleksionimit.

MBARËSHTIMI I SHPENDËVE

1. Prodhimtaria e vezëve. Faktorët që ndikojnë në prodhimtarinë e vezëve. Cilësia e vezëve dhe mënyrat e vlerësimit të tyre. Cilësitë e jashtme dhe të brendshme të vezëve.

2. Prodhimtaria e mishit. Faktorët që ndikojnë në prodhimtarinë e mishit në shpendë.
3. Rritja e përgjithshme trupore. Ç'janë raportet allometrike të rritjes? Veçoritë e rritjes muskulare, kockore dhe asaj dhjamore në shpendë.
4. Përshkruaj procesin e ndërrimit të pendëve. Mekanizmi fiziologjik i këtij procesi. Ndërrimi i detyruar i pendëve.
5. Përshkruaj secilin nga sistemet e mbarështimit të shpendëve dhe trego avantazhet dhe disavantazhet e tyre. Vlerësimi fiziologjik, ekologjik dhe ekonomik i tyre.
6. Veçoritë e rritjes dhe të trajtimit të zogjve të remontit dhe zogjve për mish (brojlerë).
7. Mbarështrimi i pulave për prodhimin e vezëve.
8. Proçesi dhe veçoritë e zhvillimit embrional. Roli i shtresave embrionale në formimin e indeve dhe organeve të organizmit. Inkubacioni artificial. Regjimi fizik i inkubacionit.
9. Klasifikimi i racave të shpendëve. Racat kryesore të pulave. Racat kryesore të gjelave të detit, rosave dhe të patave.
10. Përzgjedhja në shpendë. Objektivat e përzgjedhjes. Treguesit kryesorë të përzgjedhjes në shpendë.
11. Hibridizimi në shpendari. Puna për krijimin e hibrideve. Skemat e hibridizimit
12. Të ushqyerit e llojeve dhe kategorive të ndryshme të shpendëve.

MBARËSHTIMI I BLETËVE

1. Racat kryesore të bletëve
2. Ç'është roitja? Cilat janë shenjat që tregojnë për shfaqjen e këtij instinkti?
3. Instinktët kryesore në familjen bletë. "Vallëzimet" e bletëve dhe shfrytëzimi i kullotave.
4. Ç'përfaqësojnë ferromonet në bletë? Ferromonet kryesore.
5. Përbërja e një familjeje bletësh.
6. Organet e brendshme të bletës
7. Organet e shumëzimit dhe bashkimi i mëmave me meshkujt
8. Jeta e familjes bletë gjatë vitit
9. Kontrollët e familjeve bletë

MBARËSHIMI I GJEDHIT

1. Gjedhi dhe roli i tij në prodhimin blegtoral. Veçoritë biologjike. Origjina dhe domestikimi. Eksteriori, konstitucioni dhe profili i prodhimit të racave të qumështit, mishit dhe atyre me drejtim të kombinuar.
2. Prodhimtaria e qumështit. Gjiri si organ i prodhimit të qumështit. Ndërtimi dhe funksioni i tij. Përbërja e qumështit dhe kulloshtres. Sinteza dhe lëshimi qumështit. Rregullimi neurohormonal i procesit të lëshimit. Laktacioni dhe ndryshimet fiziologjike- nutritive që e shoqërojnë atë. Kurba e laktacionit. Faktorët që ndikojnë në prodhimin dhe cilësinë e qumështit..
3. Prodhimtaria e mishit. Rreth fiziologjisë së rritjes e prodhimit të mishit në gjedh. Ecuria e rritjes së trupit, indeve dhe përbërjes kimike. Ndryshimet proporcionale gjatë rritjes. Ekuacioni eksponencial i rritjes. Faktorët që ndikojnë në prodhimin e cilësisë së mishit. Rritja kompensuese.
4. Kondicioni trupor i gjedhit të qumështit. Metodologjia dhe frekuenca e vlerësimit. Vlerat e kondicionit trupor sipas fazave të ciklit prodhues. Interpretimi i tyre. Ndikimi i kondicionit trupor në performancën prodhuese dhe riprodhuese të gjedhit të qumështit.
5. Kërkesat ushqimore për lopët në laktacion. Kërkesat për mbajtjen e trupit. Kërkesa për prodhimin e qumështit. Kërkesat për lëndë minerale dhe vitamina. Disa principe bazë në të ushqyerit e lopëve në laktacion. Përpilimi i racionit ushqimor. Racioni bazë dhe diferencimi i sasisë së koncentratit në prodhimin e qumështit. Krite bazë të teknikës së të ushqyerit. Të ushqyerit e viçave të qumështit. Konsumi i kulloshtres. Zëvendësuesit e qumështit. Racionet starter. Të ushqyerit e mëshqerave të remontit deri në moshën e riprodhimit. Të ushqyerit e mëshqerave barse.
6. Veçoritë e riprodhimit në gjedh. Pjekuria seksuale dhe ajo trupore (ekonomike). Faktorët që ndikojnë në arritjen e pjekurisë seksuale. Fazat e ciklit seksual. Karakteristikat dalluese. Treguesit e riprodhimit në lopë dhe mëshqera (PSP, SP, DP, IN, PPP etj). Pjelloria dhe faktorët që ndikojnë në rritjen e saj. Inseminimi artificial. Motivet e futjes së inseminimit artificial.
7. Bazat gjenetike të seleksionimit të gjedhit. kategoritë e tipareve fenotipike. Tiparet që ndikohen nga një gjen i vetëm. tiparet që ndikohen nga shumë gjene. Faktorët që ndikojnë në shkallën e përmirësimit gjenetik nëpërmjet seleksionimit. Përlllogaritja e progresit gjenetik

(shembull ilustrimi). Objektivat e seleksionimit në nivel ferme, si dhe principet e programeve të seleksionimit.

MBARËSHTIMI I DHENVE

1. Organizimi i fushatës së ndërzimit të kontrolluar (elementët e të ushqyerit, trajtimet hormonale dhe zbulimi i estrusit dhe ndërzimi).
2. Kujdesi për qengjat nga lindja e deri në këputje (mbarështrimi dhe të ushqyerit).
3. Raca më e përshtatshme dhe ekonomike e deleve për një fermë që shfrytëzon kullotat natyrore në një zonë ku ka pikë grumbullimi qumështi
4. Menaxhimi i mjediseve të strehimit gjatë sezonit të pjelljeve (në fillim, gjatë dhe në fund të tij).

MBARËSHTIMI I DERRAVE

1. Rëndësia ekonomike dhe veçoritë biologjike të species së derrit
2. Përmirësimi gjenetik në derra
3. Prodhimtaria e mishit dhe faktoret ndikues
4. Veçoritë e riprodhimit tek derrat
5. Teknologjitë e mbarështimit të derrave.

POLITIKAT E ZHVILLIMIT BUJQËSOR

1. Cilat janë hapat kryesore që ndiqen në përpilimin e strategjisë.
2. Principet e politikave bujqësore.
3. Cilat janë gjashtë fushat tradicionale në të cilat ka nevojë për ndërhyrje qeveritare?
4. Cilat janë gjashtë fazat e propagandimit-implementimit të reformave të politikave?
5. Argumentet pro përdorimit të subvncioneve.
6. Argumentet kundër përdorimit të subvncioneve.
7. Sistemet ose modelet ekzistuese të shërbimit këshillimor.
8. Çfarë është demonstrimi i metodës dhe parimet bazë të demonstrimit?
9. Çfarë është demonstrimi i rezultatit dhe parimet bazë të demonstrimit?
10. Cilat janë metodat e shërbimit këshillimor?